

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ostravská univerzita v Ostravě

Pedagogická fakulta

Edukace dětí předškolního věku se speciálními vzdělávacími potřebami

Martin Kaleja a kol.

Ostrava 2014

Vědecká kolektivní monografie byla schválena vědeckou redakcí Pedagogickou fakultou Ostravské univerzity v Ostravě. Je výstupem klíčových aktivit číslo 1 a 3 projektu *Podpora terciárního vzdělávání studentů se specifickými vzdělávacími potřebami na Ostravské univerzitě v Ostravě, s registračním číslem OP VK CZ.1.07/2.2.00/29.0006.*

Anotace: *Vědecká monografie je kolektivním výzkumným dílem předních uznávaných odborníků v daném oboru. Přináší klíčové teoretické a empirické poznatky, vážící se k přímé edukaci dětí předškolního věku se speciálními vzdělávacími potřebami. Definuje obecná i hlubší východiska edukace z pohledu speciální pedagogiky.*

Klíčová slova: *postížení, vyloučení, znevýhodnění, mateřská škola, předškolní vzdělávání, dítě, rodina, výchova, speciální vzdělávací potřeby, kurikulum, kompetence.*

ISBN 978-80-7464-630-0

Autoři monografie:

© doc. PaedDr. **Radmila Burkovičová**, Ph.D.

© doc. Mgr. **Eva Zezulková**, Ph.D.

© doc. Mgr. **Margita Schmidtová**, Ph.D.

© doc. PaedDr. **Terézia Harčaríková**, Ph.D.

© doc. PaedDr. **Jana Lopúchová**, Ph.D.

© PhDr. et PhDr. **Martin Kaleja**, Ph.D.

© prof. PaedDr. **Alica Vančová**, CSc.

© ® *Veškerá práva vyhrazena. Tato kniha, ani její části se nemohou reprodukovat bez souhlasu autorů.*

Recenzenti:

doc. PaedDr. Miroslava Bartoňová, Ph.D.

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta

doc. PaedDr. Ivana Rochovská, Ph.D.

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

Prezentovaná výzkumná zjištění v knize jsou dílčími výstupy níže uvedených výzkumných zámerů:

- **ESF OP VK CZ.1.07/2.2.00/29.0006 Podpora terciárního vzdělávání studentů se specifickými vzdělávacími potřebami na Ostravské univerzitě v Ostravě** (PhDr. et PhDr. Martin Kaleja, Ph.D., doc. Mgr. Eva Zezulková, Ph.D., doc. PaedDr. Radmila Burkovičová, Ph.D., prof. PaedDr. Alica Vančová, CSc., doc. PaedDr. Terézia Harčaríková, PhD., doc. PaedDr. Jana Lopúchová, PhD., doc. Mgr. Margita Schmidtová, PhD.)
- **VEGA: 1/0789/14 Determinanty a odchýlky vývinu detí školského veku so zdravotným postihnutím v oblasti somatopatologickej, psychoedukačnej, komunikačnej a sociálnej** (doc. PaedDr. Terézia Harčaríková, PhD.)
- **KEGA 033UK-4/2014 Podpora inovácií a vytvárania inkluzívneho prostredia vo vysokoškolskom vzdelávaní študentov so zdravotným znevýhodnením - princípy, ciele, metódy, nástroje, podmienky** (doc. PaedDr. Jana Lopúchová, PhD.)
- **KEGA č. 118UK-4/2011 Pedagogika postihnutých a znevýhodnených raného a predškolského veku - nový systémový prvok špeciálnej pedagogiky v rovine teoreticko-koncepčnej a v rovine aplikačnej (nové študijné programy pregraduálneho a celoživotného vzdelávania)** (prof. PaedDr. Alica Vančová, CSc.)

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 DETI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU V PROCESU VZDĚLÁVÁNÍ	10
1.1 INKLUZE V PODMÍNKÁCH ČESKÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY	10
1.2 LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY ČR K INKLUZIVNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	12
1.3 RVP PV K INKLUZIVNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	13
1.4 UČITELKA - NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ČINITEL INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ MŠ.....	14
1.5 VÝZKUMNÝ PROJEKT – UČITELKY MŠ VERSUS INKLUZE.....	14
LITERATURA	33
2 KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE DĚTÍ V PROCESU VZDĚLÁVÁNÍ.....	35
2.1 KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE V SYSTÉMU VZDĚLÁVÁNÍ	35
2.2 AKTUÁLNÍ STAV PRIMÁRNÍ LOGOPEDICKÉ PREVENCE	37
2.3 VYBRANÉ ASPEKTY PRIMÁRNÍ LOGOPEDICKÉ PREVENCE.....	39
2.4 VÝZKUMNÝ PROJEKT – RIZIKOVÉ PROJEVY V OSVOJOVÁNÍ KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE	42
2.5 VÝZKUMNÝ PROJEKT – LOGOPEDICKÁ PREVENCE V KURIKULU MŠ	49
LITERATURA	54
3 DETI PŘEDŠKOLSKÉHO VĚKU SO SLUCHOVÝM POSTIHNUTÍM.....	57
3.1 CHARAKTERISTIKA DIEŤAŤA S PORUCHOU SLUCHU.....	57
3.2 SOCIÁLNE DÔSLEDKY KOMUNIKAČNEJ BARIÉRY	61
3.3 EDUKÁCIA DIEŤAŤA V RODINNOM PROSTREDÍ.....	66
3.4 EDUKÁCIA DIEŤAŤA V PROSTREDÍ MATERSKEJ ŠKOLY.....	68
LITERATÚRA	73
4 DETI PŘEDŠKOLSKÉHO VĚKU S TELESNÝM POSTIHNUTÍM, CHOROUBOU A ZDRAVOTNÝM OSLABENÍM.....	75
4.1 KATEGORIZÁCIA A CHARAKTERISTIKA NAJČASTEJŠIE SA VYSKYTUJÚCICH TELESNÝCH POSTIHNUTÍ	75
4.2 CHARAKTERISTIKA DIEŤAŤA S TELESNÝM POSTIHNUTÍM, CHOROUBOU A ZDRAVOTNÝM OSLABENÍM	90
4.3 EDUKÁCIA DIEŤAŤA V RODINNOM PROSTREDÍ.....	93
4.4 EDUKÁCIA DIEŤAŤA V PROSTREDÍ MATERSKEJ ŠKOLY.....	96
LITERATÚRA	100

5	DETI PŘEDŠKOLSKÉHO VEKU SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM	104
5.1	CHARAKTERISTIKA DIEŤAŤA SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM	104
5.2	EDUKÁCIA DIEŤAŤA V RODINNOM PROSTREDÍ	112
5.3	EDUKÁCIA DIEŤAŤA V PROSTREDÍ MATERSKEJ ŠKOLY	116
5.4	VÝSKUMNÝ PROJEKT - ÚČINNOSŤ INOVAČNÉHO PROGRAMU NA ROZVOJ ZRAKOVÝCH FUNKCIÍ	122
	LITERATÚRA	130
6	DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU S CHARAKTERISTIKOU SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ.....	133
6.1	CHARAKTERISTIKA KONCEPTU SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ	133
6.2	EDUKACE DÍTĚTE V RODINNÉM PROSTŘEDÍ	135
6.3	EDUKACE V PROSTŘEDÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	141
6.4	VÝZKUMNÝ PROJEKT - KOMPETENCE A DOVEDNOSTI DĚTÍ PŘÍPRAVNÝCH TŘÍD ZŠ	144
	LITERATURA	157
7	DETI PŘEDŠKOLSKÉHO VEKU S MENTÁLNÝM POSTIHNUTÍM.....	160
7.1	KATEGORIZÁCIA A CHARAKTERISTIKA MENTÁLNEHO POSTIHNUTIA	160
7.2	CHARAKTERISTIKA DIEŤAŤA S MENTÁLNÝM POSTIHNUTÍM	168
7.3	EDUKÁCIA DIEŤAŤA V RODINNOM PROSTREDÍ	170
7.4	EDUKÁCIA DIEŤAŤA V PROSTREDÍ MATERSKEJ ŠKOLY	172
7.5	VÝSKUMNÝ PROJEKT - PREDPRIMÁRNE VZDELÁVANIE MENTÁLNE POSTIHNUTÝCH DETÍ.....	177
	LITERATÚRA	184
	ZÁVĚR	186
	SUMMARY	187
	SEZNAMY.....	188
	REJSTŘÍKY	191